

Рец Віолетта, здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Пронічкіна Анастасія, здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Літун Олег Олегович, викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності, підполковник поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В РАМКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

У статті 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» зазначено, що для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності та реалізації покладених на оперативні підрозділи повноважень, їм надано можливість залучати до роботи гласних і негласних штатних та позаштатних працівників, тобто використовувати конфіденційне співробітництво [1].

Поняття «конфіденційного співробітництва» та напрямки застосування інформації, отриманої внаслідок провадження цієї діяльності, розкрито також у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України). Зокрема, стаття 275 КПК України вміщує відомості про те, що слідчий має право використовувати інформацію, отриману в рамках конфіденційного співробітництва з іншими особами, та залучати їх до проведення негласних слідчих (розшукових) дій [2]. Ця норма є новацією у КПК України від 2012 р., проте у ній не розкрито питання стосовно того, чи обмежує вона повноваження слідчого. Таким чином, вищенаведеною нормою передбачено доволі широкий спектр оперування негласною інформацією в рамках кримінального провадження. Під конфіденційним співробітництвом варто розуміти негласні відносини, які встановлюються з дієздатною особою, яка досягла віку 18 років, на засадах добровільності, конспіративності з метою вирішення завдань досудового розслідування та з'ясування ряду необхідних обставин.

Законодавцем створено умови для використання конфіденційного співробітництва як засобу збору доказів слідчим, проте виникає питання стосовно вміння та готовності до такої специфічної діяльності. Незважаючи на це, діяльність належить оперативним підрозділам, тому що вимагає специфічних вмінь і навичок, багато часу та зусиль та дотримання вимог

конспірації. Тому варто зауважити, що слідчий має право використовувати інформацію, надану внаслідок конфіденційного співробітництва, але треба розуміти, що він не може провадити дану діяльність з огляду на ряд часових, конспіративних та інших чинників [4, с. 360-361].

Існують певні особливості у залученні до конфіденційного співробітництва конкретних суб'єктів. До таких суб'єктів варто відносити: адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів. У випадку, якщо конфіденційне співробітництво пов'язане з розкриттям інформації професійного характеру, то отримані в результаті такого співробітництва фактичні дані обов'язково будуть визнані недопустимими [3, с. 60-61].

Крім того, особа, яка є конфіденційним співробітником, має право на соціальний і правовий захист держави відповідно до міжнародних нормативно-правових актів, Конституції України, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та інших нормативно-правових актів. Зокрема, у статті 13 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» вказано, що «...особа, яка залучається до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, перебуває під захистом держави. Якщо у зв'язку з виконанням такою особою завдань оперативно-розшукової діяльності настала її інвалідність або смерть, на неї поширюються пільги, передбачені у таких випадках для працівників оперативних підрозділів...» [1]. Аналогічний механізм соціально-правового захисту поширюється на конфіденційних співробітників в рамках кримінального провадження.

Сьогодні робота оперативних підрозділів Національної поліції України регламентується багатьма нормативно-правовими актами, проте раніше досить тривалий час робота даного підрозділу не була регламентована. Але з розвитком суспільства виникла потреба правового регулювання сфер діяльності, у тому числі це стосується і правоохоронної системи.

Як відомо, значну частину оперативно-розшукової діяльності в аспекті отримання оперативно значущої інформації становить конфіденційне співробітництво, що є державною діяльністю, і тому процес його регуляції здійснюється виключно за вимогами, які до нього висуваються. Так, оперативно-розшукова діяльність, а точніше окремі її напрями згадувались в нормативно-правових актах, проте конфіденційне співробітництво як цілком таємний напрямок до 1992 року не згадувався. Лише з прийняттям 18 лютого 1992 року Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», конфіденційне співробітництво як основна частина оперативно-розшукової діяльності зайняло місце в державній діяльності, і таким чином було виведено з таємного напрямку. Саме конфіденційне співробітництво є однією з форм боротьби зі злочинністю, зміст яких охоплюється найрізноманітнішими правовідносинами, серед яких державно-правові та адміністративно-правові, а також налічує в собі заходи, спрямовані на виконання завдань пов'язаних із боротьбою зі злочинністю, та надання

особам, які здійснюють співробітництво на конфіденційній основі, сприятливих умов роботи, для того щоб у подальшому отриману інформацію використовувати у правоохоронній діяльності, не забуваючи при цьому дотримуватись законності та забезпечення безпеки осіб, які залучаються до виконання завдань з оперативно-розшукової діяльності на конфіденційній основі.

Перейдемо до розгляду питання нормативного регулювання питання конфіденційного співробітництва. Розкриваючи це питання потрібно відмітити, що під час конфіденційного співробітництва, особи, які залучаються до виконання завдань, повинні тримати інформацію, отриману в ході виконання завдання, у таємниці. У випадку розголошення такої інформації, особа буде нести відповідальність згідно чинного законодавства, крім випадків розголошення інформації про незаконні дії, що порушують права людини [1; 2]. Також конфіденційне співробітництво регулюється низкою нормативно-правових актів, серед яких Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Відповідно до ч. 1 ст. 13 цього Закону, здійснюючи протидію організованій злочинності, спеціальні підрозділи боротьби з організованою злочинністю мають право, використовувати штатних і нештатних негласних співробітників, якщо інший спосіб отримати необхідно інформацію під час виконання завдання неможливо [5]. Тоді відносно таких співробітників роблять легенду, з метою прикриття та втілення в організовані злочинні угруповання. Питання діяльності негласних співробітників, соціальні й інші гарантії для них регулює Положення про негласного співробітника спеціального підрозділу боротьби з організованою злочинністю, що було затверджено Кабінетом Міністрів України. Із такими особами укладають договір або контракт, після складання якого, таких осіб правами прирівнюють до працівників правоохоронних органів.

Отже, конфіденційне співробітництво регулюється досить багатьма нормативно-правовими актами, серед яких ст. 275 КПК України, п. 14 ст. 8, ст. 13, 14 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та інші відомчі накази тощо, що свідчить про те, що наразі в Україні створені умови та сформовано правову базу, з метою забезпечення роботи у даному напрямку. Однак потрібно відмітити, що всі нормативно-правові акти не ідеальні та мають недоліки. Тому, для успішного вдосконалення законодавчої бази необхідний розгляд проблемних питань в даній сфері.

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України в редакції від 24.10.2020 №2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 25.11.2020).

2. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України в редакції від 11.09.2020 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 25.11.2020).

3. Вязмікін С.А. Конфіденційне співробітництво у кримінальному провадженні. С. 60-62.
4. Тагієв С., Гекова Ю. Особливості використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. Харків, 2016. С. 360-363.
5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України в редакції від 03.07.2020 № 3341-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text> (дата звернення: 25.11.2020).

***Роцин Георгій**, здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

***Телійчук Віталій Григорович**, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент*

Місце оперативно-розшукової діяльності у системі протидії злочинності

У системі протидії злочинності оперативно-розшукова діяльність посідає одне із провідних місць, адже саме завдяки цій діяльності підрозділами, що мають право займатися ОРД проводиться пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

Зокрема дану проблему розглядали О.М. Бандурка, Р.С. Белкін, Е.О. Дідоренко, О.Ф. Долженков, В.І. Ківалов, В.К. Лисиченко, В.Л. Ортинський, М.М. Погорецький, А.М. Притула, В.Г. Телійчук та ін.

ОРД має свої, притаманні лише їй, особливості, однією з основних є та особливість, що ця діяльність в більшій мірі пов'язана зі спілкуванням з особами, які раніше були засуджені. А тому, недаремно професійна діяльність у оперативних підрозділах, які здійснюють ОРД вважається однією з найнебезпечніших видів діяльності. Оскільки, будь-яка помилка може коштувати оперативному або негласному співробітнику здоров'я або навіть життя [1].

У нинішній час оперативно-розшукова діяльність визнається науковцями та працівниками практичних підрозділів правоохоронних органів найбільшим дієвим і ефективним механізмом у попередженні, виявленні та припиненні злочинів. Сучасна діяльність ОРД потребує від працівників